

ashes to ashes: Ny tolkning

Av IdaLou Larsen, scenekunst.no

Ferske Scener gjestet nylig Oslo med sin versjon av Harold Pinters ashes to ashes. En svært forskjellig tolking fra Nationaltheatrets. Men en tolkning som det er grunnlag for i teksten.

Det var en underlig opplevelse å se en helt annen tolkning av Harold Pinters *ashes to ashes* så kort tid etter Nationaltheatrets versjon av samme tekst.

Nationaltheatrets lavmælte men dirrende intens oppsetning i høst gjorde sterkt inntrykk, det visste jeg. Det jeg ikke visste var at inntrykket var så sterkt at det ville komme i veien for min opplevelse av en annen tolkning av Pinters stykke. Det var både uventet og forvirrende, men det gjør at jeg finner det vanskelig å yte Ferske Sceners versjon full rettferdighet, til tross for at de to tolkningene er svært forskjellige, og at begge kan forsvares ut fra teksten. Ingen tvil om at *ashes to ashes* er et åpen, om enn meget gåtefullt skuespill.

Begge forestillingene ble spilt på Malersalen, og det fører til at tilskueren i begge tilfelle kommer tett inntil skuespilleren. Dette har en viss betydning, for denne nærheten motvirker effektivt selve "teaterillusjonen", og gjør at skuespillernes fysiske fremtoning påvirker opplevelsen i langt større grad enn på den klassiske titteskaps scenen.

Med Gisken Armand og Bjørn Floberg i rollene som Rebekka og Devlin virket ektefellene temmelig jevnaldrende, den eventuelle aldersforskjellen mellom dem var iallfall en helt underordnet faktor. Bernt Bjørn framstår derimot som langt eldre enn Hege Aga Rogstad – den sentimentale balladen instruktør Kristin E. Bjørn lar Devlin synge for Rebekka som opptakt til stykket, understreker dette inntrykket.

Og forholdet "eldre mann gift med yngre kvinne" skaper helt andre nyanser i forholdet mellom ektefellene: Hun har sin styrke i sin ungdom og i sin seksuelle utstråling, mens han vil kunne hevde seg i kraft av sin livserfaring og sin intellektuelle overlegenhet.

Ulikevekten mellom Rebekka og Devlin forsterkes ytterligere ved de to skuespillernes utseende: Mens Bernt Bjørn er mager, nervøs og intens i sitt kroppsspråk, er Hege Aga Rogstad yppig og rund, hun har en doven sensualitet som hun meget bevisst spiller på, og en myk overflod, som understrekes av regissørens kostymevalg, og som bringer tankene hen på en kvinne som nylig har født.

Kvinnen som mor er et viktig tema i stykket, og Hege Aga Rogstad fikk meg til å spekulere på om Rebekkas forvirrede sinnstilstand kanskje skyldtes en fødselsdepresjon, eller sorgen over å ha mistet et barn. Til sammenligning var Gisken Armand en stram og mager nervebunt, rastløs og plaget av uforsonlige demoner, mens Bjørn Flobergs Devlin under sin godmodige overflate skjulte noe farlig og dypt urovekkende.

Når Rebekka her i begynnelsen av stykket forteller Devlin om elskereren hun en gang hadde, er det tydelig at Devlin tenner erotisk på hennes beskrivelse av den ukjente elskerens sadistiske kjærtegn. Men hun følger ikke opp, hun kommer ham ikke i møte, og dermed utvikler det seg en kamp på liv og død mellom ham og henne.

På Nationalteatret var det ingen tidsavbrudd i samtalen mellom ektefellene – det var en uavbrutt og for så vidt logisk konsekvent dialog mellom ham og henne. Ferske Scener deler teksten opp i flere bolker, og i siste bolk har skuespillerne til og med skiftet kostymer: akkurat som hans hvite dress antyder hennes lette blå sommerkjole at det nå er blitt sommer, det vil si at det er gått flere måneder siden deres første sammenstøt.

Denne siste bolken åpner med et kjærlig mellomspill der Rebekka forærer Devlin en pent innpakket gave: Den viser seg å inneholde en meget feminin arming som han øyeblikkelig ifører seg. Dette er regissør Kristin E. Bjørns idé, det nevnes ingen slik episode hos Pinter, og jeg tolker det som om regissøren lar Rebekka gjøre et siste, desperat forsøk på å gjenopprette en slags normalitet i forholdet. Det lykkes ikke. Rebekka blir stadig mer nevrotisk, stadig mer desperat. Slik jeg opplever Ferske Sceners tolkning, legger gruppen langt større vekt på kjønnskamp-perspektivet enn Nationalteatret gjorde: Det politiske elementet, Rebekkas tvangstanker om nazismen og jødeforfølgelsene, blir dermed tonet ned. Desto sterkere virker den sjalu og selvrettferdige ektemannens misbruk av sin makt – og her må han ta en stor del av ansvaret for at hun ender opp i vanviddet.

En del av de mer utvendige regigrepene hadde jeg vanskelig for å forstå meningen med: Jeg har allerede nevnt armingen. Men også den hvite lekemilitærbilen som uventet troller over gulvet like etter at Rebekka har hørt en politisirene i det fjerne, Bernt Bjørns kjærlighetssang med mikrofon som åpner forestillingen, eller de fire trommespillende jentene som dukker opp på bakveggen som en videoprojeksjon.

Denne veggen er her et vesentlig element i scenografien, og slik jeg tolker dens stadig skiftende farger og former illustrerer den skiftene i Rebekkas urolige og opprevne sinn.

Ferske Sceners lesning av Harold Pinters tekst er interessant: Den gjør den på mange måter nærmere, menneskeligere og mer allmenn samtidig som den tydeligere får fram en brutalitet som Pinter nok har lagt i skildringen av parforholdet. Samtidig forekommer det meg at denne *ashes to ashes* mister noe av det gåtefulle og foruroligende som fascinerte meg med Nationalteatrets oppsetning. Men som sagt – jeg skulle gjerne ha møtt Ferske Scener med et åpnere sinn. Det hadde den fortjent.

Ferske Scener gjester Nationalteatrets Malersal *ashes to ashes* Av Harold Pinter Oversatt av ensemblet Regi: Kristin E. Bjørn Komponist Erik Stifjell Scenograf: Geir Tore Holm Lysdesigner: Nicolas Horne I rollene: Hege Aga Rogstad og Bernt Bjørn